

Orjinal Makale

Hemşirelerin ve öğretmenlerin kişilik özellikleri ve yaşam amaçlarının incelenmesi: Van örneği

✉ Gamze Mukba, ✉ Zohre Kaya

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Van

Özet

Amaç: Bu araştırma, hemşirelerin ve öğretmenlerin kişilik özellikleri ile yaşam amaçları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla gerçekleştirildi. Bu çalışmanın bir diğer amacını ise hemşireler ve öğretmenler arasında kişilik özellikleri ve yaşam amaçları açısından farklılıkları belirlemek oluşturdu.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı ve ilişkisel tarama modeline dayalı olarak gerçekleştirilen bu araştırmanın katılımcılarını 2015-2016 eğitim yılında Van'da görev yapan 184 öğretmen ve 124 hemşire olmak üzere toplam 308 kişi oluşturdu. Araştırmanın verileri, Kişisel Bilgi Formu, Yaşam Amaçları Ölçeği ve Hızlı Büyük Beşli Kişilik Testi aracılığıyla toplandı. Verilerin analizinde korelasyon ve iki yönlü ANOVA tekniği kullanıldı. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov analizi ile değerlendirildi.

Bulgular: Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin ve hemşirelerin kişilik özellikleri ile yaşam amaçları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu görüldü. Öğretmenler ve hemşireler arasında karşılaştırma yapıldığında meslek grubu ve mesleki mutluluk değişkenlerinin birlikte katılımcıların duygusal denge kişilik özelliği üzerinde anlamlı etki oluşturduğu belirlendi. Katılımcılar arasında dışsal amaçlar açısından anlamlı farklılık olduğu, hemşirelerin dışsal amaç puanlarının öğretmenlerin dışsal amaç puanlarından daha yüksek olduğu bulundu.

Sonuç: Hemşirelerin dışsal amaçlarının öğretmenlerin dışsal amaçlarına göre daha yüksek düzeyde bulunduğu göz önüne alındığında ileriki araştırmalarda hemşirelerin dışsal motivasyonları, dışsal amaçları ve bu alt amaçlara etki eden değişkenlere yönelik çeşitli çalışmalara yer verilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Sonuçlara bakıldığında öğretmenlerin "dışadönüklük" ve "duygusal denge" kişilik özelliklerinin herhangi bir alt yaşam amacıyla anlamlı ilişki göstermediği sonucu elde edildi. Bu bağlamda öğretmenlerin "dışadönüklük" ve "duygusal denge" kişilik özelliklerinin yaşam amaçları ve mesleki mutluluğa etkisi nitel ve nicel bilimsel çalışmalarla ortaya konulabilir.

Anahtar Sözcükler: Büyük beşli; hemşire; meslek; öğretmen; yaşam amaçları.

// "Kişilik" geçmişten günümüze üzerinde durulan, önem atfedilen bir kavram olma özelliği taşımakla birlikte eski Yunanca'da drama göstericilerinin kullandığı maskelere verilen ad olan "Persona"dan kaynağını almıştır. Günümüze gelindiğinde ise "kişilik", bireyin içsel kaynaklarından oluşan ve tutarlı olarak bireyin davranışlarını, öğrenmelerini, algılamalarını, düşünme biçimini ve başa çıkma tarzlarını kapsayan bir kavram niteliği taşımaktadır.^[1] Soyut bir kavram olması ve birçok kuramla açıklanmaya çalışılırken ortaya çıkan çeşitli farklılıklar kişiliğin tanımlanmasına ilişkin zorluklar yaratmıştır. Ancak birçok

araştırmacının,^[2-4] bireylerin farklılaşan kişiliklerinin beş temel özellikte açıklanabileceği konusunda uzlaşa içinde oldukları görülmektedir.

"Büyük beşli" olarak bilinen bu özellikler "dışa dönüklük", "uyumluluk", "öz disiplin", "nörotisizm" ve "açıklık/akıl" biçiminde sınıflandırılmıştır.^[2] Dışa dönük özelliği gösteren bireyler konuşkan, aktif olup diğer kişilerle olan etkileşimlere önem atfederler ve yenilikleri takip etmeyi severler.^[5] Öte yandan uyumlu bireyler, nazik, mütevazı, sıcakkanlı olup diğerleriyle uyumlu ilişki örüntüleri sergileyebilmekte ve temasta olduk-

Konu hakkında bilinenler nedir?

- Kişiliğin beş temel özellikte toplandığı yönünde çalışmalar yapan araştırmacılar, büyük beşli kişilik özelliklerinin içsel ya da dışsal, kısa ya da uzun yaşam amaçları üzerinde etkili olabildiğini, aynı zamanda bu yaşam amaçlarının da kişilik özellikleri üzerinde anlamlı etkileri olabildiğini belirtmektedirler.

Bu yazının bilinenlere katkısı nedir?

- Mevcut araştırmada hem öğretmenlerin hem de hemşirelerin kişilik özellikleri ile yaşam amacı alt faktörleri arasında farklı düzeylerde anlamlı ilişki olduğu bulundu. Ancak öğretmenlerin "dışadönüklük" ve "duygusal denge" kişilik özelliklerinin herhangi bir alt yaşam amacıyla anlamlı ilişki göstermediği sonucu elde edilirken; hemşirelerin beş temel kişilik özelliğinin birden fazla alt yaşam amacıyla anlamlı biçimde ilişkili olduğu görüldü. Öğretmenler ve hemşireler arasında karşılaştırma yapıldığında ise hemşirelerin dışsal amaçlarının öğretmenlerin dışsal amaçlarına göre anlamlı düzeyde daha fazla olduğu elde edildi.

Uygulamaya katkısı nedir?

- Gerek öğretmenlerin gerekse hemşirelerin mesleklerini sürdürmelerinde içsel ve dışsal amaçlardan hangilerinin öne çıktığıyla ilgili araştırmalar gerçekleştirilebilir ve bu amaçların mesleki mutlulukla ilişkisine bakılarak bütüncül bir bakış açısı sağlanabilir. Ayrıca bu mesleklerle ilişkin büyük beşli kişilik özelliklerinden hangilerinin mesleği sürdürmede motive edici rol oynadığına ilişkin çalışmalara yer verilebilir.

ları kişilerin iyi, huzurlu olmaları yönünde ilgili davranışlar gösterme eğiliminde olmaktadır. Deneyime açık bireyler ise entelektüel, yaratıcı, hassas, yenilikçi, özerk, diğerlerinin düşüncelerine hoşgörülü, motivasyonu yüksek ve hedef yönelimli olma yönünde örüntüler gösterirler.^[3,5] Öz disiplin düzeyi yüksek olan bireyler dikkatli, sorumlu ve titiz olma eğiliminde olurken; nörotisizm düzeyi yüksek olan bireyler endişeli, depresif, öfkeli, karşısındakilere güvensiz olma ve dengeli olmayan davranışlar sergileme eğilimindedirler.^[5,6] Görüldüğü üzere beş temel kişilik özelliği, bir takım ayırıcı özelliklerle birbirinden farklılaşabilmektedir.

Kişiliğin beş temel özellikte toplandığı yönünde çalışmalar yapan araştırmacılar, büyük beşli kişilik özelliklerinin içsel ya da dışsal, kısa ya da uzun yaşam amaçları üzerinde etkili olabildiğini, aynı zamanda bu yaşam amaçlarının da kişilik özellikleri üzerinde anlamlı etkileri olabileceğini belirtmektedirler.^[7-10] Dışadönük ve öz disiplin kişilik özelliklerine sahip bireylerin hem içsel hem dışsal amaçlara yönelebildikleri; nörotisizm eğilimindeki bireylerin ise dışsal amaçlara yönelebildikleri görülmektedir.^[11] Alanyazına bakıldığında bireylerin büyük beşli kişilik özellikleri ile yaşam amaçları alt faktörleri arasında anlamlı ilişki olduğuna yönelik çalışmalar görülmektedir.^[12,13]

Yaşam amaçları, bireyin kısa ya da uzun soluklu anlam atfetmeleri durumlar ve yaşam biçimiyle ilişkili olduğu için bireyin kendini tanımlamasında önem taşımakta^[14] ve bu bağlamda bireyin kişilik örüntüsüyle bağlantılı olmaktadır. Yaşam amaçları, bireyin kendi iç dünyasında değer ve anlam yüklediği eylemler bağlamında yöneldiği bir yaşam alanına işaret etmektedir.^[14,15] Yaşam amaçları, eğitim, iş, romantik ilişkiler ve sosyal amaçlar gibi çeşitli yaşam alanlarında da farklılaşabilmektedir.^[15-18] Bu farklılıklardan yola çıkılarak yaşam amaçlarının aynı zamanda içsel ve dışsal olarak ele alındığı görülmektedir. İçsel amaçlar; kişisel yönden gelişme/büyüme, duygusal yakınlık,

kişiler arası ilişkiler, topluma yararlı olma gibi amaç alanlarını kapsarken; dışsal amaçlar, ekonomik başarı, fiziksel görünüş, sosyal ün ve popülerlik gibi amaç alanlarını içermektedir.^[19-21] İçsel amaçlar, insan doğası ve ihtiyaçlarıyla tutarlı örüntüler gösterirken; dışsal amaçlar, kültürün etkisiyle marka, para gibi sosyal statü sembolleri tarafından şekillenmekte ve diğer insanlar tarafından beğeni kazanma gibi ihtiyaçlarla örüntülüdür.^[20,22] Görüldüğü üzere içsel amaçlar, bireyin içsel kaynaklarıyla ilişkili olurken; dışsal kaynaklar, bireyin başkaları tarafından nasıl algılandığına yönelik dışsal kaynaklarıyla ilişkili olmaktadır.

Kişilik özelliklerinin yaşam amaçları üzerinde etkisi olduğu gibi bireylerin yaşam alanlarını ilgilendiren yaş,^[23,24] cinsiyet,^[24,25] evlilik durumu,^[23] gibi diğer değişkenler de yaşam amaçlarını biçimlendirebilmektedir. Örneğin yaş unsuru açısından bakıldığında yaşlı insanlar işle ilgili amaçlardan uzaklaşabilmektedirler.^[14] Bireyin finansal yaşam alanını kapsayan kariyer ve meslek alanı^[26] da yaşam amaçları üzerinde etkili olabilmektedir. Bireyler, hoşlandıkları ve kendi kişisel özelliklerine uygun mesleklere yöneldikçe, iş yönelimli amaçlarına doğru ilerleyebilmektedirler.^[27] Böylece bireyin mesleğinden memnuniyet düzeyi arttıkça, meslek yönelimi amacını gerçekleştirmesi artar ve yüksek düzeyde öz yeterlilik sağlaması söz konusu olabilir.^[27] Yaşam amacı gibi bireyin sahip olduğu kişilik örüntüleri de bireyin doyum sağlayan bir mesleğe yönelmesinde etkili olabilir. Örneğin insanlara yardım etmeye dönük alturizm yönelimli ve sorumluluk kişilik örüntülü bireyler, insanlara yardım etme yönelimli iş yerlerinde çalışma eğilimi gösterebilirler.^[14] Nitekim kişilik yapılarının iş performansı ile ilişkili olduğu ve özerk olmanın, kişilik yapısı ve iş performansı arasında düzenleyici olduğu rapor edilmektedir.^[28]

Hemşirelerin ve öğretmenlerin mesleklerini sürdürürken "alturizm" kişilik özelliği gibi benzer kişilik özellikleri söz konusu olabilmektedir. Öğretmenlik mesleğinde öğrencilerin eğitimsel, kişisel, sosyal yönden gelişmeleri yönünde sorumluluk sahibi olma durumu ve duyguların farkında olma, duygularını uygun ifade etme yönünde kişilik özellikleri öne çıkabilmektedir.^[29] Hemşirelik mesleğinde benzer biçimde hastaların sağlık durumları bağlamında gerekli prosedürlerin gerçekleştirilmesi için sorumluluk sahibi olma, sağlık personeliyle ve hastalarla iyi ilişkiler kurabilme becerilerine diğer bir ifadeyle iş yaşamı bağlamındaki ilişkilerini olumlu biçimde sürdürme kişilik özelliğine sahip olmaları öne çıkmaktadır.^[30,31]

Yaşam amaçlarına açısından bakıldığında ise öğretmenlerin belirtilen kişilik özelliklerinin yanı sıra yaşamdan memnuniyet duymaları, yaşama iyi yönde anlam ve değer yüklemeleri, içsel ve dışsal yaşam amaçlarına sahip olmaları çocukların gelişmelerine ve eğitim sürecinin daha nitelikli olmasına katkı sağlayabilmektedir.^[29,32] Eğitim sisteminin daha nitelikli olması yönünde öğretmenlerin yaşam amaçları arasında "öğretmenlik kimliğini geliştirme", "özel öğrenme becerilerini ve süreçlerini geliştirme", "diğer öğrenciler ve öğretmenlerin gelişimine yardım etme", "aile ve finansal güvenlik için ekonomik amaç", "diğerleri tarafından takdir edilme", "öğrenciler, aileler ve mes-

lektaşlarla iyi ilişkiler geliştirme”, “kariyer olarak gelişme”, “daha güvenilir bir öğretmen olma”, “toplumsal etkinliklere katılma” amaçları öne çıkmıştır.^[32] Sağlık sisteminin daha iyi işleyebilmesi ve hastalara yönelik bakımın daha nitelikli sağlanabilmesi amacıyla hemşirelerin de benzer biçimde “yaşam memnuniyetleri”, “yaşam amaçları” önem taşımaktadır.^[33] İş yerinin nasıl olduğu, çalışma saatleri, çalışma şartları gibi değişkenlerin yanı sıra “sosyal etkinlik amacı”, “fiziksel sağlık amacı”, “enerjik olma”, “duygusal yönden iyi hissetme” gibi yaşam amaçlarının da hemşirelerin iş memnuniyeti ve motivasyonlarını etkilediği yönünde çalışmalar olduğu alanyazında vurgulanmaktadır.^[33] Mesleğini sürdüren bir bireyin iş memnuniyeti, iş yerinde duygusal olarak iyi hissetmesi, motivasyonun olması “mesleki mutluluk” değişkeniyle ilişkili olmaktadır. Mesleki mutluluk, bireyin iş yerinde mutlu, güzel duygular yaşaması, olumlu ve anlamlı yaşantılarının olması, iş yerinde kendisini akışa bırakabilmesi ve içsel motivasyona sahip olmasıyla tanımlanmaktadır.^[34] Mesleki mutluluk, bireyin kendisini işe bırakabilmesi (akışına bırakabilmesi), iş memnuniyeti, işe etkin katılım, iş yerine olumlu duygular yaşama durumlarıyla ve psikolojik iyi olmayla birebir ilişkili olmaktadır.^[34,35]

Araştırmalarda görüldüğü üzere gerek öğretmenlik mesleğindeki bireylerin gerekse hemşirelik mesleğindeki bireylerin mesleklerini sürdürebilmelerinde çevrelerinden takdir toplama, motive edici çalışma ortamları gibi değişkenler aracılığıyla mesleki mutluluklarının iyi düzeyde olmaları ve çeşitli yaşam amaçlarına sahip olmaları önem taşımaktadır. Ayrıca araştırmalarda vurgulandığı üzere gerek öğretmenlik mesleğinin gerekse hemşirelik mesleğinin buldukları sistem içerisinde hizmet ettikleri kişiler ile iş yerindeki diğer kişilerle iyi ve anlamlı iletişim kurmaları, sosyal kişilik örüntülerine sahip olmaları öne çıkmaktadır. Benzer biçimde araştırmalar ışığında belirtilen iki mesleğin de insanlara (öğrenci, hasta gibi) yardım etme yönünde olduğu ve bu meslekleri sürdüren bireylerin yaşam amaçları ile kişilik özelliklerinin benzer olduğu söylenebilir. Ancak alanyazına bakıldığında gerek kişilik özelliklerinin gerekse de yaşam amaçlarının öğretmenlik ve hemşirelik gibi çeşitli meslek gruplarında incelenmesine ilişkin çalışmalara yeteri kadar rastlanmamaktadır. Bu iki meslek grubunun kişilik özellikleri ile yaşam amaçları ve mesleki mutluluk açısından karşılaştırılması, iki farklı mesleği sürdüren bireylerin yaşam amaçları ve kişilik özellikleri ile ilgili benzerlik ve farklılıklarını ortaya koymaya yardımcı olabilir. Bu bağlamda farklı kurumlar söz konusu olsa bile her iki meslek grubunun da öne çıkan yaşam amaçları ve kişilik özelliklerinin, bu mesleklere yönelik mesleki mutluluklarının artmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Sonuç olarak kişilik özelliklerinin ve meslek, mesleki mutluluk gibi çeşitli demografik değişkenlerle ilişkili olan yaşam amaçlarının farklı meslek gruplarına göre karşılaştırılmasının önemli olacağı düşünülmektedir. Bu araştırmada hemşirelerin ve öğretmenlerin yaşam amaçları ile kişilik özelliklerinin mesleki mutluluk değişkeni açısından incelenmesi istenmektedir.

Çalışmanın amacı, hemşirelerin ve öğretmenlerin kişilik özellikleri ile yaşam amaçları arasındaki ilişkiyi belirlemek, bu çalış-

manın amaçlarından biridir. Bu çalışmanın bir diğer amacı ise hemşireler ve öğretmenler arasında kişilik özellikleri ve yaşam amaçları açısından farklılıkları belirlemektir. Bu amaçlar doğrultusunda bu araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Hemşirelerin yaşam amaçları ile kişilik özellikleri arasında ilişki var mıdır?
2. Öğretmenlerin yaşam amaçları ile kişilik özellikleri arasında ilişki var mıdır?
3. Öğretmenlerin ve hemşirelerin yaşam amaçları ve kişilik puanları açısından aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Hemşirelerin ve öğretmenlerin kişilik özellikleri ve yaşam amaçları meslek, cinsiyet, medeni durum, mesleğinde mutlu olma, mesleki pişmanlık gibi değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma, tanımlayıcı ve ilişkisel araştırma modeline dayalı olarak gerçekleştirildi.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2015–2016 eğitim öğretim yılında Van ilinde çeşitli eğitim kademelerinde (okul öncesi, ilköğretim, ortaokul, Anadolu lisesi, fen lisesi, mesleki ve teknik lise) görev yapan öğretmenler ile çeşitli sağlık kuruluşlarında çalışan hemşireler oluşturdu. Araştırmanın örneklemini ise amaçlı örneklem içerisinde yer alan “kolay ulaşılabilir durum örnekleme” ile belirlendi. Kolay ulaşılabilir durum örneklemeyle ilişkili araştırmacı, yakın olan ve erişilmesi rahat olan bir durumu araştırmaktadır ve araştırmacıya pratiklik ve zaman, maliyet gibi etkenlerde uygunluk sağlamaktadır.^[36] Bu araştırmada da “hemşire” ve “öğretmen” olma durumu ile kişilik özellikleri ve yaşam amaçları meslek memnuniyeti açısından incelendiği için ve bu meslek dallarındaki kişilerle pratik ve ulaşılabilir biçimde görüşülmesi amaçlandığı için “kolay ulaşılabilir durum örnekleme” yararlanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını 101’i erkek (%55) ve 83’ü kadın (%45) olmak üzere toplam 184 öğretmen ve Van Lokman Hekim Hastanesi ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi’nde çalışan 73’ü erkek (%59) ve 51’i kadın (%41) toplam 124 hemşire olmak üzere 308 kişi oluşturdu. Katılımcıların yaş aralığı 17–58 arasında değişmekte olup; yaş ortalamaları 29.28’dir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu, cinsiyet, yaş, meslek, gelir düzeyini algılama, mesleki pişmanlığı algılama düzeyi, mesleki mutluluğu algılama düzeyi gibi değişkenleri içermektedir. Katılımcılara kişisel bilgi formunda “gelir düzeyini algılama”, “mesleki olarak ne kadar mutlusunuz?”, “mesleğinizle ilgili pişmanlığınız var mı?”, “gelir düzeyini algılama” sorularına ilişkin “evet”, “kısmen”, “hayır” seçenekleri sunuldu. Katılımcılar, cinsiyetlerini ve meslek-

lerini de kişisel bilgi formunda işaretlediler ve yaşlarını verilen boşluğa yazdılar.

Yaşam Amaçları Ölçeği (YAÖ): Yaşam Amaçları Ölçeği (YAÖ), İlhan^[37] tarafından geliştirilmiş olup 47 maddeden oluşan 7'li derecelendirilen bir ölçektir. YAÖ'nün faktör yapısını belirlemek amacıyla yapılan birinci düzey faktör analizinde dokuz, ikinci düzey faktör analizinde iki faktörlü bir yapı araştırmacı tarafından bulunmuştur. Ölçekte, içsel amaçlar kapsamında topluma katkı, kişiler arası ilişki, anlamlı yaşam, kişisel gelişim, aileye katkı ve fiziksel sağlık alt ölçek olarak yer alırken; dışsal amaçlar kapsamında maddi başarı/zenginlik, ünlü olma/tanınma ve imaj/çekicilik alt ölçek olarak yer almaktadır. Dokuz alt faktör (altı içsel alt yaşam amacı faktörü ve üç dışsal alt yaşam amacı faktörü), yaşam amaçlarına ait toplam varyansın %64.1'ini ve iki üst faktör (içsel amaçlar üst faktörü ve dışsal amaçlar üst faktörü) ise %61.3'ünü açıklamıştır. YAÖ'nün güvenilirliğine ilişkin Cronbach-Alfa katsayıları araştırmacı tarafından hesaplanmış, alt faktörlerin güvenilirlik katsayıları 0.74–0.90 aralığında elde edilmiştir. YAÖ'nün üst faktörlerin güvenilirlik katsayıları ise, içsel amaçlar için 0.85 ve dışsal amaçlar için 0.77 olarak araştırmacı (İlhan^[37]) tarafından elde edilmiştir. Bu araştırmada ise YAÖ'nün üst faktörler güvenilirlik katsayıları ise içsel amaçlar için .94 ve dışsal amaçlar için .88 olarak elde edilmiştir.

Hızlı Büyük Beşli Testi (HBBT): Hızlı Büyük Beşli Kişilik Testi (HBBKT), Morsünbül^[38] tarafından Türkçe'ye uyarlanmış olup; 30 maddeden ve "uyumluluk", "dışa dönüklük", "sorumluluk", "duygusal denge", "deneyime açıklık" olmak üzere beş alt faktörden oluşmaktadır. Araştırmacı tarafından doğrulayıcı faktör sonuçlarının HBBKT'nin mevcut faktör yapısını doğruladığı elde edilmiştir. Bulunan güvenilirlik katsayısının da Türkçe versiyonunun güvenilir olduğunu ortaya koymuştur. HBBKT'nin her bir alt faktörü 6 maddeden oluşmakta olup 7'li likert biçiminde derecelendirilmektedir. Araştırmacı, bireylerin kişilik özelliklerinin ölçülmesi amacıyla HBBKT'nin uyarlama çalışması için kullanıldığını ifade etmiştir. Goldberg,^[39] 100 maddeden oluşan büyük beşli testini geliştirmiştir. Morsünbül'e^[38] göre Goldberg'in^[39] oluşturduğu 100 kişilik özelliğini içeren sıfatlar arasından Verlmut ve Geris (2005) çalışmalarında 30 sıfat ortaya koymuştur. Morsünbül,^[38] testin faktör yapısını belirlemek amacıyla "doğrulayıcı faktör analizinden" yararlanmış olup χ^2/sd değerini 3.76 olarak elde etmiştir. Araştırmacı analiz sonuçlarına göre CFI değerini .92, NFI değerini .91, NNFI değerini .91 ve RMSEA değerini .08 olarak bulmuştur. Alt faktörlere ait Cronbach-Alfa güvenilirlik katsayıları .71–.81 aralığında değişmekte olup; alt faktörlerin test-tekrar test yöntemiyle elde edilen Cronbach-Alfa güvenilirlik katsayıları .80–.87 aralığında araştırmacı (Morsünbül^[38]) tarafından elde edilmiştir. Bu araştırmada ise alt faktörlere ait Cronbach-Alfa güvenilirlik katsayıları .64–.80 aralığında değişmektedir.

Araştırmanın Etik Yönü

Kişisel bilgi formu ve ölçekler uygulanmadan önce, araştırmaya katılan katılımcılara araştırmanın amacı açıklanarak sözlü onamları alındı. Araştırmanın gerçekleştirilmesi amacıyla "Van

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü" ile "Van Lokman Hekim Hastanesi"nden uygulamaya yönelik gerekli kurum izinleri alındı.

Veri Analizi

Veriler, SPSS 20 istatistik programında, değerlendirildi. Verilerin normal dağılıp dağılmadığına yönelik Kolmogorov-Smirnov testi kullanıldı. Verilerin normal dağıldığı elde edikten sonra Pearson korelasyon testi ve iki yönlü ANOVA testlerinden yararlanıldı.

Araştırmanın Sınırlılıkları

"Veri toplama araçları", araştırmanın bir sınırlılığını oluşturabilir. Bu araştırmada gerek hemşirelerin gerekse öğretmenlerin yaşam amaçları ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki, "yaşam amaçları ölçeği", "hızlı büyük beşli testi" aracılığıyla nicel değişkenler ve nicel analizler ile incelendi. Hemşirelerin ve öğretmenlerin kişilik özellikleri ve yaşam amaçlarının mesleğinde mutlu olma değişkeni açısından incelenmesi de aynı şekilde nicel değişkenler ve nicel analizler aracılığıyla incelendi. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden yararlanılmamış olması, hemşire ve öğretmenlerin mesleki mutluluklarına ilişkin yaşam amaçları ve kişilik özellikleri bağlamında yükledikleri anlamın "nitel araştırma soruları" aracılığıyla desteklenmemiş olması, araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. "Verilerin toplanma süreci", araştırmanın bir diğer sınırlılığıdır. Verilerin toplanması sürecinde uygulama zamanı ve uygulanan mekânlar, araştırmanın sınırlılığına yol açtı. Gerek öğretmenler gerekse hemşirelere yönelik veri toplama süresi yaklaşık 15–20 dakika arasında değişti. Öğretmenlerle okulda öğretmenler odasında ders boşluklarında ve teneffüslerde görüşülerek onlardan ölçekleri ve kişisel bilgi formunu doldurmaları istendi. Öğretmenlerin bir kısmı, yoğun oldukları için yanıtları hızlı doldurmaya çalıştıklarını ifade etti. Ayrıca ders aralarında dinlenmek için öğretmenler odasına geldiklerini belirttikleri için mekânsal anlamda da bir sınırlılık olduğu görüldü. Hemşirelerle de hastanede hemşire odasında görüşüldü ve uygun oldukları zaman dilimlerinde onlardan da ölçekleri ve kişisel bilgi formunu doldurmaları istendi. Hemşirelerin büyük bir kısmı da yoğunluklarından ötürü soruları hızlıca okuduklarını ve yanıtladıklarını belirttiler. Ayrıca hemşire odasında bazı hemşireler kısa molalar verip kısa süreli dinlenmek istedikleri için mekânsal bir sınırlamanın olduğu da görüldü.

Bulgular

Hemşirelerin ve öğretmenlerin kişilik özellikleri ve yaşam amaçlarına ilişkin puan ortalamalarıyla ilgili tanımlayıcı istatistik sonuçları aşağıda Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1'de hemşirelerin ve öğretmenlerin yaşam amaçları ve büyük beşli kişilik özelliklerine ait tanımlayıcı veriler yer almaktadır. Öğretmenlerin ve hemşirelerin yaşam amaçları puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu görülmüştür ve "ya-

Tablo 1. Hemşirelerin ve öğretmenlerin kişilik özellikleri ve yaşam amaçları puan ortalamaları (n=308)

		Hemşireler (n=124)				Öğretmenler (n=184)			
		Art. Or.	Std. Sap.	Min.	Maks.	Art. Or.	Std. Sap.	Min.	Maks.
Yaşam amaçları	İlişki	37.38	4.39	24.00	42.00	37.86	4.16	21.00	42.00
	Topluma katkı	41.41	7.08	7.00	49.00	42.96	5.49	25.00	49.00
İçsel amaçlar	Fiziksel sağlık	25.44	3.09	17.00	28.00	25.44	2.93	16.00	28.00
	Kişisel gelişim	38.03	4.24	26.00	42.00	38.53	3.76	26.00	42.00
	Aileye katkı	38.38	4.83	23.00	42.00	38.60	4.41	24.00	42.00
Dışsal amaçlar	Anlamli yaşam	17.55	3.41	9.00	21.00	18.33	2.60	11.00	21.00
	Maddi başarı	34.74	5.63	20.00	42.00	33.21	5.98	17.00	42.00
	İmaj/çekicilik	27.93	5.53	11.00	35.00	26.81	5.46	10.00	35.00
	Ünlü olma	19.14	5.51	4.00	28.00	18.58	5.81	4.00	28.00
Toplam içsel amaçlar		198.19	22.17	133.00	224.00	201.71	18.95	134.00	224.00
Toplam dışsal amaçlar		81.81	13.15	52.00	105.00	78.60	14.41	37.00	105.00
Kişilik özellikleri	Uyumluluk	35.25	5.49	12.00	42.00	35.35	4.56	20.00	42.00
	Dışadönüklük	25.89	7.71	7.00	42.00	26.27	7.67	6.00	42.00
Büyük beşli	Sorumluluk	31.78	6.86	12.00	42.00	32.60	6.32	11.00	42.00
	Duygusal denge	25.96	6.37	10.00	39.00	26.17	6.54	6.00	40.00
	Deneyime açıklık	31.75	5.54	19.00	42.00	31.92	4.79	21.00	42.00

Tablo 2. Hemşirelerin ve öğretmenlerin HBBKT ve YAÖ alt faktörleri arasındaki ilişki (n=308)

Hemşireler (n=124)	Yaşam amaçları											
	Büyük Beşli	İlişki	Topluma katkı	Fiziksel sağlık	İmaj	Büyüme	Aileye katkı	Sosyal ün	Anlamli yaşam	Maddi başarı	İçsel amaçlar	Dışsal amaçlar
Hemşireler (n=124)												
Uyumluluk	.54**	.42**	.31**	.29**	.47**	.44**	.18*	.35**	.22*	.52**	.29**	
Dışadönük	.23**	.03	.14	.16	.25**	.08	.06	.04	.10	.15	.14	
Sorumluluk	.24**	.35**	.25**	.15	.27**	.27**	.21*	.21*	.14	.34**	.21*	
Duygusal	.18*	.18*	.12	.07	.10	.14	.08	.09	.05	.18*	.08	
Deneyime	.39**	.30**	.24**	.38**	.43**	.25**	.25**	.30**	.17	.39**	.34**	
Öğretmenler (n=184)												
Uyumluluk	.39**	.38**	.29**	.12	.31**	.30**	.08	.24**	.16*	.41**	.15*	
Dışadönük	.04	.01	.07	.10	.08	-.06	-.02	-.05	.08	.02	.06	
Sorumluluk	.18*	.13	.18*	.08	.17*	.20**	.06	.02	.11	.19**	.10	
Duygusal	.02	.01	.02	-.06	.02	.00	-.07	-.06	-.04	.01	-.07	
Deneyime	.28**	.25**	.15*	.26**	.28**	.20**	.22**	.14	.28**	.28**	.30**	

*p<.05, **p<.01.

şam amaçları" puanları arasında mesleki değişken açısından bir farklılık olup olmadığıyla ilgili "gruplar arası bağımsız iki örnek t-testi" sonuçlarına bakılmıştır. T-testi aracılığıyla ise yaşam amaçları puanları meslek açısından incelendiğinde "dışsal amaçlar", "anlamli yaşama yönelik amaç", "maddi başarıya yönelik amaç" ile "topluma katkı yaşam amacı" puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucu bulunmuştur (p<.05). Benzer olarak öğretmenlerin ve hemşirelerin büyük beşli kişilik özellikleri açısından puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu görülmüştür. "Büyük beşli" kişilik özellikleri puanları arasında

mesleki değişken açısından bir farklılık olup olmadığıyla ilgili "gruplar arası bağımsız iki örnek t-testi" sonuçlarına bakılmıştır. Öğretmenlerin ve hemşirelerin büyük beşli kişilik özellikleri puan ortalamaları arasında "meslek" değişkeni açısından herhangi bir farklılık bulunmamıştır.

Hemşirelerin ve öğretmenlerin kişilik özellikleri ile yaşam amaçlarına ilişkin korelasyon sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2'de görüldüğü üzere hemşirelerin "uyumluluk" kişilik özelliği ile alt yaşam amaçlarının tümü arasında; "dışadönüklük" kişilik özelliği ile "kişiler arası ilişki" yaşam amacı, "kişisel

Tablo 3. Hemşirelerin ve öğretmenlerin “mesleki mutluluk” değişkeni bağlamında “duygusal denge kişilik puanları” ve “dışsal amaç puanları” (n=308)

Mesleki Mutluluk Değişkenine Verilen Yanıtlar	Hemşire (n=124) (Duygusal Denge Puanları)			Öğretmen (n=184) (Duygusal Denge Puanları)			Toplam (Duygusal Denge Puanları)		
	N	M	SD	N	M	SD	N	M	SD
Evet	42	25.18	7.11	116	27.03	6.28	158	26.54	6.54
Kısmen	68	26.25	5.93	57	24.19	6.66	125	25.31	6.33
Hayır	14	26.93	6.32	9	27.88	7.20	23	27.30	6.53
Toplam	124	25.96	6.37	182	26.18	6.55	306	26.09	6.47

Mesleki Mutluluk Değişkenine Verilen Yanıtlar	Hemşire (n=124) (Dışsal Amaç Puanları)			Öğretmen (n=184) (Dışsal Amaç Puanları)			Toplam (Dışsal Amaç Puanları)		
	N	M	SD	N	M	SD	N	M	SD
Evet	42	82.65	13.21	116	78.73	13.94	158	79.77	13.82
Kısmen	68	81.19	13.82	57	78.86	14.85	125	80.13	14.29
Hayır	14	82.33	9.85	9	72.12	16.52	23	78.33	13.51
Toplam	124	81.81	13.15	182	78.45	14.35	306	79.81	13.95

Tablo 4. Hemşirelerin ve öğretmenlerin duygusal denge kişilik puanlarının karşılaştırılması (n=308)

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p	η^2 (Kısmi Eta-kare)	Scheffe (Duygusal denge puan ortalamaları karşılaştırılması)
Meslek	2.24	1	2.24	.05	.81	.000	Xöğretmen>X hemşire
Mesleki mutluluk	109.55	2	54.77	1.32	.26	.009	Xmesleki mutsuzluk> X mesleki mutluluk> X kısmen mutluluk
Meslek X Mesleki Mutluluk	241.86	2	120.93	2.92	.05	.019	Xöğretmen+mesleki mutsuzluk>Xhemşire +mesleki mutsuzluk>Xö+mesleki mutluluk>Xh+kısmen mutluluk>Xh+ mutluluk>Xö+kısmen mutluluk
Hata	12398.88	300	41.33				
Toplam	12781.96	305					

büyüme” yaşam amacı arasında, “sorumluluk” kişilik özelliği ile yaşam amaçları arasında “imaj” ve “maddi başarı/ zenginlik” dışındaki diğer tüm yaşam amaçları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bunlara ek olarak hemşirelerin “duygusal denge” kişilik özelliği ile “kişiler arası ilişki” yaşam amacı, “topluma katkı” yaşam amacı ve “içsel amaçlar” arasında, “deneyime açıklık” kişilik özelliği ile “maddi başarı/ zenginlik” hariç tüm yaşam amaçları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Öğretmenlerin ise “uyumluluk” kişilik özelliği ile “imaj” ve sosyal ün” dışındaki tüm yaşam amaçları arasında, “sorumluluk” kişilik özelliği ile “kişiler arası ilişki” yaşam amacı, “fiziksel sağlık” yaşam amacı, “kişisel büyüme” yaşam amacı, “aileye katkı” yaşam amacı ve “içsel amaçlar” arasında ve “deneyime açıklık” kişilik özelliği ile “anamlı yaşam” amacı dışındaki tüm yaşam amaçları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Korelasyon analizlerine ek olarak hemşirelerin ve öğretmenlerin kişilik özellikleri ve yaşam amaçlarına etki eden değişkenleri belirlemek amacıyla iki yönlü ANOVA analizlerinden yarar-

lanılmıştır. ANOVA analizlerinden önce normallik varsayımları ve varyans homojenliği, alt yaşam amaçları ve alt büyük beşli kişilik özellikleri için kontrol edilmiştir. İki yönlü ANOVA sonuçları doğrultusunda “cinsiyet”, “medeni durum”, “gelir düzeyini algılama durumu”, “mesleki pişmanlık” değişkenlerinin herhangi bir kişilik özelliği ya da yaşam amacı üzerinde etkili olmadığı görülmüştür. İki yönlü ANOVA sonuçları doğrultusunda “meslek değişkeni” ve “mesleki mutluluk değişkeninin” bir arada “duygusal denge” kişilik özelliği üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu sonucu bulunmuştur. “Meslek değişkeninin” ise tek başına, “dışsal amaçlar” üzerinde anlamlı etkiye sahip olduğu sonucu elde edilmiştir. Elde edilen veriler ışığında hemşirelerin ve öğretmenlerin mesleki mutluluk bağlamında “duygusal denge” ve “dışsal amaç” puan ortalamaları aşağıda Tablo 3’te verilmiştir.

Mesleki mutluluğu “hayır” ve “evet” biçiminde yanıtlayan katılımcıların “duygusal denge” puan ortalamaları ile “dışsal amaç” puanları Tablo 3’te görülmektedir.

Tablo 5. Hemşirelerin ve öğretmenlerin dışsal amaç puanlarının karşılaştırılması (n=308)

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2 (Kısmi Eta-kare)	Scheffe (Duygusal denge puan ortalamaları karşılaştırılması)
Meslek	1095.147	1	1095.147	5.651	.01	.018	Xhemşire>X öğretmen
Mesleki mutluluk	225.003	2	112.501	.580	.56	.004	Xkısmen mutluluk> X meslekimutluluk> X mesleki mutsuzluk
Meslek X Mesleki Mutluluk	292.122	2	146.061	.754	.47	.005	Xhemşire+mesleki mutluluk>Xh+mesleki mutsuzluk>Xh+mutluluk>Xh+kısmen mutluluk>Xö+kısmen mutluluk>Xö+mesleki mutluluk>Xö+ mesleki mutsuzluk
Hata	58143.309	300	193.811				
Toplam	594177.925	305					

"Duygusal denge" kişilik puanlarına ilişkin iki yönlü ANOVA aşağıda Tablo 4'te yer almaktadır.

"Meslek değişkeni" ve "mesleki mutluluk değişkeni" bir arada "duygusal denge" kişilik özelliği üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmaktadır, $F(2, 300)=2.92$, $p=.05$, $\eta^2=.019$.

Hemşirelerin ve öğretmenlerin "dışsal amaç" puanlarına ilişkin iki yönlü ANOVA sonuçları, Tablo 5'te yer almaktadır.

Görüldüğü üzere "meslek değişkeninin" tek başına, "dışsal amaçlar" üzerinde anlamlı etkiye sahip olduğu sonucu elde edilmiştir, $F(1, 300)=5.65$, $p=.01$, $\eta^2=.018$.

Tartışma

Mevcut araştırmada, hemşirelerin toplam dışsal amaç puan ortalamalarının yanı sıra alt dışsal amaçlardan "maddi başarı", "imaj" ve "ünlü olma" amaçlarından aldıkları puanların öğretmenlerin puanlarından yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca bağımsız t-testi sonuçlarına göre "dışsal amaçlar" puanları arasında meslek değişkeni açısından anlamlı bir farklılık olduğu sonucu bulunmuştur. Bu bağlamda hemşirelerin mesleklerini sürdürürken diğerleri tarafından beğenilme, kabul görme gibi durumlara yönelik yaşam amaçları ve motivasyonlarının öğretmenlere göre daha yüksek olduğu yorumu yapılabilir. Hee ve Kamaludin,^[40] hemşirelerin işlerini sürdürmelerinde dışsal ödüllendirmeye eğilim gösterebileceklerini ve bu bağlamda dışsal motivasyonlarının onların mesleklerini sürdürmelerinde etkili olabileceklerini belirtmişlerdir. Hemşirelerin iş motivasyonlarına yönelik Dave ve ark.^[41] ise çalışmalarında, hemşirelerin %72'sinin mesleklerini sürdürmelerinde içsel motivasyonlarının etkili olduğunu ve buna ek olarak dışsal motivasyonlarının da yüksek düzeyde etkili olduğu sonucunu bulmuşlardır. Toode^[42] de tez çalışmasında hemşirelerin mesleklerine yönelik yüksek düzeyde içsel amaçlara; orta düzeyde ise kariyer odaklı "dışsal amaçlara" sahip olduklarını ortaya koymuştur. Başka bir araştırmada ise hemşirelerin mesleklerine bağlı olmalarında "kişisel büyüme", "iş yerinde çalışma şartlarına ve çalışma ortamına yönelik umutlu olma" gibi dışsal amaçların etkili olduğu, "yaşama anlam yükleme" gibi içsel motivasyonun etkili olmadığı sonucu bulunmuştur.^[43]

Mevcut araştırmada hem öğretmenlerin hem de hemşirelerin kişilik özellikleri ile yaşam amacı alt faktörleri arasında farklı dü-

zeylerde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Ancak öğretmenlerin "dışadönüklük" ve "duygusal denge" kişilik özelliklerinin herhangi bir alt yaşam amacıyla anlamlı ilişki göstermediği sonucu elde edilirken; hemşirelerin beş temel kişilik özelliğinin birden fazla alt yaşam amacıyla anlamlı biçimde ilişkili olduğu görülmüştür.

Alanyazın incelendiğinde, kişilik özellikleri ile yaşam amacı alt faktörleri arasında doğrusal yönde anlamlı ilişki bulan benzer çalışmalar^[9,44,45] bulunmaktadır. Watson^[46] da bu çalışmadaki bulguya benzer olarak, öğretmenlerin "dışa dönüklük" kişilik özelliği ile "alt yaşam amaçları" arasında anlamlı düzeyde ilişki olmadığı sonucuna varmıştır. Buna karşın hemşirelerin "dışadönüklük kişilik özelliği" ve çeşitli içsel ve dışsal amaçlar arasında çeşitli düzeylerde anlamlı ilişkiler elde edilmiş olup alanyazında bu bulguları destekleyici çalışmalar da yer almaktadır.^[47,48] Hemşirelik mesleği açısından bakıldığında "dışadönüklük" kişilik özelliğinin "kişilerarası ilişki" ve "kişisel büyüme" yaşam amaçlarıyla ilişkili olduğu göz önüne alındığında "dışadönük olmanın" onların mesleklerini sürdürmelerinde ve hasta ve hasta yakınları ile iletişimlerinde, mesleklerinde kişisel olarak büyümelerinde etkili olabileceği yönünde yorumlanabilir.

Elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin "duygusal denge" düzeyleri ile alt yaşam amaçları arasında anlamlı ilişki olmadığı ve bu bulgunun yapılan çalışmalarla desteklendiği^[49,50] görülmektedir. "Duygusal denge" kişilik özelliğinin eleştiriye açıklık, sakinlik ve rahatlık gibi özellikleri barındırdığı düşünüldüğünde öğretmenlik mesleği açısından öngörülen özellikler olmasına rağmen öğretmenlerin "duygusal denge" kişilik özelliği ile herhangi bir yaşam amacı alanıyla ilişkili bulunmaması başka durumsal faktörleri düşündürmektedir. Bu bağlamda öğretmenlerin duygusal olarak kendilerini düzenleyebildikleri ancak öğretmenlerin "duygusal denge kişilik özelliklerinden" ziyade "uyumlu", "sorumlu" ve "deneyime açık olma" yönündeki kişilik örüntülerinin onların içsel ve dışsal yaşam amaçlarıyla ilişkili olabileceği yönünde bir yorum yapılabilir. Bu bulgunun aksine, Otero-López ve ark.^[48] genel yetişkin bireyler üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmalarında "duygusal denge" kişilik özelliği ile dışsal alt amaçlardan maddi başarı, imaj, popülerite arasında anlamlı pozitif yönde ilişki olduğu sonucunu bulmuşlardır.

Hemşirelerin puanları arasında ise “duygusal denge” kişilik özelliği ile “kişilerarası ilişki”, “topluma katkı” ve “içsel amaçlar” arasında düşük düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu sonucu bulunmuştur. Bu bulgu, hemşirelerin duygularını düzenleyebildikleri ve dengeleyebildikleri durumlarda kişilerarası ilişkilerini sürdürdükleri biçiminde yorumlanabilir. González ve ark.^[51] yaptıkları çalışmada hemşirelerin ilişki statüsünün yani kişiler arası değişkeninin bir boyutunun, onların genel duygusal dengeleme düzeyleriyle ilişkili olduğu sonucunu bulmuşlardır.

Mevcut çalışmada meslek değişkeni ve mesleki mutluluk değişkenlerinin birlikte duygusal denge kişilik özelliği üzerinde anlamlı düzeyde etkili olduğu sonucu bulunmuştur. Mesleki mutluluğa hayır diyen öğretmenlerin duygusal denge kişilik özelliğinin hayır diyen hemşirelerin duygusal denge kişilik özelliklerine göre daha olumlu olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. “Öğretmen olma durumu” ve “mesleki mutluluğu algılama durumunun” birlikte “duygusal denge” kişilik özelliği üzerinde anlamlı düzeyde etkisi olduğu söylenebilir. Duygusal denge kişilik boyutunda eğer birey çeşitli olgular karşısında öfkesini, gerginliğini dengeleyebilir ve öz-yeterliliğini ortaya koyabiliyorsa duygusal denge boyutunun daha olumlu yönde olduğu yorumu yapılabilir.^[52,53] Roberts ve Robins,^[50] bireyin duygusal denge kişilik özelliğini olumlu yönde yansıtan bireylerin, stresli durumlar karşısında içsel güçlerini kullanarak bu gibi olgularla başa çıkabildiklerini ifade etmiştir. Bu bağlamda mesleğini sürdürmede mutsuz olduklarını belirten öğretmenlerin bu olguyla başa çıkabildikleri, duygusal olarak kendilerini dengeleyebildikleri söylenebilir. Öte yandan Sutin ve ark.^[54] çalışmalarında “duygusal denge” kişilik özelliği ile “meslek memnuniyeti” arasında ters yönde ilişki olduğu sonucunu bulmuşlardır. Araştırmacılar, duygusal yönden istikrarlı olan katılımcıların yüksek gelir elde ettikleri ve meslek memnuniyetlerinin yüksek olduğu sonucunu bulmuşlardır.

Mevcut çalışma, öğretmenlerin ve hemşirelerin dışsal amaç puanları üzerinde etkili olan değişkenin “meslek” değişkeni olduğunu göstermiştir. Öğretmenlerin “dışsal amaç” puanlarının hemşirelerin “dışsal amaç” puanlarından düşük olması, hemşire olma durumunun dışsal amaçlar üzerinde öğretmen olmaya göre daha yüksek düzeyde etkisi olduğunu göstermektedir. Daha önce tanımlayıcı istatistik bulgularına göre belirtildiği üzere hemşirelerin öğretmenlere göre mesleklerini sürdürmede “dışsal motivasyonlarının” öne çıktığı yönünde bir yorum yapılabilmektedir.

Bulgular doğrultusunda öğretmenlerin öğretmenlik mesleğini sürdürürken diğer mesleklere göre daha çok içsel amaçlarının öne çıktığı yorumu yapılabilir. Alanyazında, öğretmenlerin yaşam amaçlarının incelendiği çalışmalarda öğretmenlerin hem içsel amaçlara hem de dışsal amaçlara yöneldikleri görülmektedir. Mansfield ve ark.^[55] çalışmalarında öğretmen adaylarının hem içsel hem de dışsal amaçlara sahip olduklarını ve içsel amaçlarının dışsal amaçlara göre daha çok öne çıktığı sonucunu bulmuşlardır. Aynı zamanda öğretmenlerin iş memnuniyeti ve dışsal amaçlara yönelmeleri arasında anlamlı ilişki olduğunu bulan çalışmaya göre,^[56] dışsal amaçlar arasından “gelir du-

rumu”, “çalışma koşulları” ve alt içsel amaçlardan “görev yönelimi” ile iş memnuniyeti arasında anlamlı ilişkiler olduğu sonucu bulunmuştur.

Sonuç

Sonuç olarak, “uyumluluk” ve “sorumluluk” kişilik özelliklerinin hem hemşireler hem de öğretmenler için en az bir alt yaşam amacı ile pozitif yönde anlamlı ilişki gösterdiği bulunmuştur. Bu kişilik özelliklerinin farklı meslek gruplarında da çeşitli yaşam amaçlarıyla ilişkilerinin araştırılmasının alana önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca “uyumluluk” ve “sorumluluk” gerek öğretmenlik mesleğinde gerekse hemşirelik mesleğinde mesleğin sağlıklı sürdürülmesi açısından önem taşıdığı için bu kişilik örüntülerini destekleyen içsel ve dışsal amaçlar hem nitel hem de nicel araştırmalarla ortaya konulmalıdır. Örneğin hemşirelerin uyumluluk kişilik örüntüsünü destekleyen ve iş yerinde ilişkili yaşam amaçları araştırıldığında (iş yerindeki sosyal yaşam amaçları gibi), hemşirelerin iş yerine yönelik yaşam amaçlarının ve iş sürecinin daha sağlıklı biçimde sürmesi sağlanabilir. Öğretmenlerin “dışadönüklük” ve “duygusal denge” kişilik özelliklerinin herhangi bir alt yaşam amacıyla anlamlı ilişki göstermediği sonucu göz önüne alındığında öğretmenlerin dışadönüklük ve duygusal denge kişilik özelliklerinin ilişkili olduğu yaşam motivasyonları, yaşam amaçları ve mesleki mutluluğa etkisi nitel ve nicel bilimsel çalışmalarla ortaya konulabilir. Hemşirelerin puanları arasında “duygusal denge” kişilik özelliği ile “kişilerarası ilişki”, “topluma katkı” ve “içsel amaçlar” arasında düşük düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu sonucu bulunmuştur. Bu bulgu bağlamında hemşirelerin “duygusal denge” kişilik özelliğinin olumlu yönde desteklenmesinin, onların kişilerarası ilişkilerini olumlu yönde sürdürmelerini pekiştireceği düşünülmektedir. Buna yönelik hemşireler ve diğer sağlık personellerinin duygusal olarak birbirlerini yıpratmamaları, etkili iletişim becerilerinin geliştirilmesi, hastalar ve hemşirelere arasında yaşanabilecek gerginliklere ilişkin dengeli uygun tepkiler verilebileceği yönünde önleyici eğitim hizmetlerinin sağlanması söz konusu olabilir. Meslek değişkeni ve mesleki mutluluk değişkeni bir arada “duygusal denge” kişilik özelliği üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu göz önüne alındığında, ileriki çalışmalarda çeşitli meslek gruplarındaki bireylerin “duygusal denge” kişilik özellikleri ve “mesleki mutlulukları” arasındaki ilişkiyi ve düzeylerini araştırmaya dönük çalışmalara yer verilebilir. Hemşirelerin dışsal amaçlarının öğretmenlerin dışsal amaçlarına göre daha yüksek düzeyde bulunduğu dikkate alındığında hemşirelerin dışsal motivasyonları ve dışsal amaçları ile bu alt amaçlara etki eden değişkenlere yönelik çalışmalar yapılması önemli olacaktır. Ayrıca yapılan araştırmalar ışığında hemşirelerin çalışma ortamlarının onları memnun edici biçimde düzenlenmesinin (gerek ekonomik gerek çalışma ortamındaki uygun donanımın olması, gerek iş yerinde umut/motivasyon oluşturacak yönde iş ilişkilerinin olması), kişisel büyümelerine imkân verecek kariyer fırsatlarının çalışma ortamı tarafından desteklenme-

sinin onların mesleklerini daha istekli sürdürmeleri açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Çıkar çatışması: Bildirilmemiştir.

Hakem değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazarlık katkıları: Konsept – G.M., Z.K.; Dizayn – G.M., Z.K.; Denetim – G.M., Z.K.; Finansman – G.M., Z.K.; Materyal – G.M., Z.K.; Veri toplama veya işleme – G.M.; Analiz ve yorumlama – G.M., Z.K.; Literatür arama – G.M., Z.K.; Yazan – G.M., Z.K.; Kritik revizyon – G.M., Z.K.

Kaynaklar

- Aslan S. Kişilik, Huy ve Psikopatoloji. *Psikiyatride Derlemeler, Olgular ve Varsayımlar* 2008;2:7–18.
- Bee H, Boyd D. Çocuk Gelişim Psikolojisi (Gündüz O, Translation Editor). İstanbul: Kaknüs Yayınları; 2009. (Original study, publication date 2007).
- Kruglanski AW, Orehek E, Higgins ET, Pierro A, Shalev E. Modes of self-regulation assessment and locomotion as independent determinants in goal pursuit. In: Hoyle RH, editor. *Handbook of personality and self-regulation*. Malden, Oxford, West Sussex: Wiley-Blackwell; 2010. p. 375–402.
- McCrae RR, John OP. An introduction to the five-factor model and its applications. *J Pers* 1992;60:175–215.
- Roccas S, Sagiv L, Schwartz SH, Knafo A. The big five personality factors and personal values. *Pers Soc Psychol Bull* 2002;28:789–801.
- McCrae RR, Löckenhoff CE. Self-regulation and the five-factor model of personality traits. In: Hoyle RH, editor. *Handbook of personality and self-regulation*. Malden, Oxford, West Sussex: Wiley-Blackwell; 2010. p.145–68.
- Hudson NW, Roberts BW. Goals to change personality traits: concurrent links between personality traits, daily behavior, and goals to change oneself. *J Res Pers* 2014;53:68–83.
- Reisz Z, Boudreaux MJ, Ozer DJ. Personality traits and the prediction of personal goals. *Pers Indiv Differ* 2014;55:699–704.
- Salmela-Aro K, Read S, Nurmi JE, Vuoksima E, Siltala M, Dick DM, et al. Personal goals and personality traits among young adults: genetic and environmental affects. *J Res Pers* 2012;46:248–57.
- Heller D, Perunovic WQE, Reichman D. The future of person-situation integration in the interface between traits and goals: A bottom-up framework. *J Res Pers* 2009;43:171–8.
- Romero E, Fraguela JAG, Villar P. Life aspirations, personality traits and subjective well-being in a Spanish sample. *Eur J Pers* 2012;26:45–55.
- Bleidorn W, Kandler C, Hülshager UR, Riemann R, Angleitner A, Spinath FM. Nature and nurture of the interplay between personality traits and major life goals. *J Pers Soc Psychol* 2010;99:366–79.
- Dumas LL. Do offenders' life goals reflect locus of control and personality traits? Unpublished master's thesis, University of Northern Iowa; 2014.
- Wrosch C, Scheier MF, Carver CS, Schulz R. The importance of goal disengagement in adaptive self-regulation: When giving up is beneficial. *Self and Identity* 2003;2:1–20.
- Locke EA. Setting goals for life and happiness. In: Snyder CR, Lopez SJ, editors. *Handbook of positive psychology*. New York: Oxford University Press; 2002. p. 299–312.
- Chang ES, Chen C, Greenberg E, Dooley D, Heckhausen J. What do they want in life?: The life goals of a multi-ethnic, multi-generational sample of high school seniors. *J Youth Adolesc* 2006;35:321–32.
- Masuda AD, Sortheix FM. Work-family values, priority goals and Life satisfaction: A seven year follow-up of MBA students. *J Happiness Stud* 2012;13:1131–44.
- Visconti KJ, Ladd GW, Kochenderfer-Ladd B. The role of moral disengagement in the associations between children's social goals and aggression. *Merrill Palmer Q* 2015;61:101–23.
- Brdar I, Rijavec M, Miljković D. Life goals and well-being: Are extrinsic aspirations always detrimental to well being? *Psychological Topics* 2009;18:317–34.
- Kasser T, Ryan RM. Be careful what you wish for: Optimal functioning and the relative attainment of intrinsic and extrinsic goals. In: Schmuck P, Sheldon KM, editors. *Life goals and well-being: Towards a positive psychology of human striving*. Gottingen: Hogrefe & Huber Publishers; 2001. p. 116–31.
- Williams GC, Hedberg VA, Cox EM, Deci EL. Extrinsic life goals and health risk behaviors in adolescents. *J Appl Soc Psychol* 2000;30:1756–71.
- Duran NO, Tan Ş. The effects of gratitude and life goals writing tasks on subjective well-being. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 2013;5:154–66. [Article in Turkish]
- Rapkin BD, Fischer K. Personal goals of older adults: Issues in assessment and prediction. *Psychol Aging* 1992;7:127–37.
- Strough J, Berg CA, Sansone C. Goals for solving everyday problems across the life span: Age and gender differences in the salience of interpersonal concerns. *Dev Psychol* 1996;32:1106–15.
- Marttinen E, Salmela-Aro K. Personal goal orientations and subjective well-being of adolescents. *Japanese Psychological Research* 2012;54:263–73.
- Buddeberg-Fischer B, Stamm M, Buddeberg C, Klaghofer R. The new generation of family physicians-career motivation, life goals and work-life balance. *Swiss Med Wkly* 2008;138:305–12.
- Lent RW, Nota L, Soresi S, Ginevra MC, Duffy RD, Brown SD. Predicting the job and life satisfaction of Italian teachers: Test of a social cognitive model. *J Vocat Behav* 2011;79:91–7.
- Barrick MR, Mount MK. Autonomy as a moderator of the relationships between the big five personality dimensions and job performance. *J Appl Psychol* 1993;78:111–18.
- Ignat AA, Clipa O. Teachers' satisfaction with life, job satisfaction and their emotional intelligence. *Procedia-Social and Behavioral Sciences* 2012;33:498–502.
- Karadağ A. Nursing as a profession. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2002;5:1–8. [Article in Turkish]
- Phipps LM, Thomas NJ. The use of a daily goals sheet to improve communication in the paediatric intensive care unit. *Intensive Crit Care Nurs* 2007;23:264–71.

32. Mansfield CF, Beltman S. Teacher motivation from a goal content perspective: Beginning teachers' goals for teaching. *Int J Educ Res* 2014;65:54–64.
 33. Cimete G, Gencalp NS, Keskin G. Quality of life and job satisfaction of nurses. *J Nurs Care Qual* 2003;18:151–8.
 34. Fisher CD. Happiness at work. *International Journal of Management Reviews* 2010;12:384–412.
 35. Bassi M, Bacher G, Negri L, Delle Fave A. The contribution of job happiness and job meaning to the well-being of workers from thriving and failing companies. *Applied Research Quality Life* 2013;8:427–48.
 36. Yıldırım A, Şimşek H. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2011.
 37. İlhan T. Üniversite öğrencilerinin benlik uyum modeli: Yaşam amaçları, temel psikolojik ihtiyaçlar ve öznel iyi oluş. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; 2009.
 38. Morsünbül Ü. The validity and reliability study of the Turkish version of quick big five personality. *Dusunen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences* 2014;27:316–22. [Article in Turkish]
 39. Goldberg LR. The development of markers for the big-five factor structure. *Psychol Assessment* 1992;4:26–42.
 40. Hee OC, Kamaludin NHB. Motivation and job performance among nurses in the private hospitals in Malaysia. *Int J Caring Sci* 2016;9:342–7.
 41. Dave DS, Dotson MJ, Cazier JA, Chawla SK, Badgett TF. The impact of intrinsic motivation on satisfaction with extrinsic rewards in a nursing environment. *Journal of Management & Marketing in Healthcare* 2011;4:101–7.
 42. Toode K. Nurses' work motivation essence and associations. Unpublished Master's Thesis, University of Tampere; 2015.
 43. Vaksalla A, Hashimah I. How hope, personal growth initiative and meaning in life predict work engagement among nurses in Malaysia private hospitals. *International Journal of Arts & Sciences* 2015;8:321–78.
 44. Bipp T, Steinmayr R, Spinath B. Personality and achievement motivation: Relationship among big five domain and facet scales, achievement goals, and intelligence. *Pers Individ Differ* 2008;44:1454–64.
 45. McCabe KO, Van Yperen NWV, Elliot AJ, Verbraak M. Big five personality profiles of context-specific achievement goals. *J Res Pers* 2013;47:698–707.
 46. Watson JM. Educating the disagreeable extravert: Narcissism, the big five personality traits, and achievement goal orientation. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education* 2012;24:76–88.
 47. Hietalahti M, Rantanen J, Kokko K. Do life goals mediate the link between personality traits and mental well-being? *The Journal of Happiness & Well-Being* 2016;4:72–89.
 48. Otero-López JM, Pol EV, Bolaño CC. Beyond the big five: The role of extrinsic life aspirations in compulsive buying. *Psicothema* 2017;29:440–5.
 49. Gomez V, Allemand M, Grob A. Neuroticism, extraversion, goals, and subjectivewell-being: Exploring the relations in young, middle-aged, and older adults. *J Res Pers* 2012;46:317–25.
 50. Roberts BW, Robins RW. Broad dispositions, broad aspirations: the intersection of personality traits and major life goals. *Pers Soc Psychol Bull* 2000;26:1284–96.
 51. González JLG, Moreno BJ, Garrosa EH, Peñacoba CP. Personality and subjective well-being: Big five correlates and demographic variables. *Pers Individ Dif* 2005;8:1561–9.
 52. Hussain S, Abbas M, Shahzad K, Bukhari SA. Personality and career choices. *African Journal of Business Management* 2012;6:2255–60.
 53. Rothmann S, Coetzer EP. The big five personality dimensions and job performance. *SA Journal of Industrial Psychology* 2003;29:68–74.
 54. Sutin AR, Costa PT, Miech R, Eaton WW. Personality and career success: Concurrent and longitudinal relations. *Eur J Pers* 2009;23:71–84.
 55. Mansfield CF, Wosnitza M, Beltman S. Goals for teaching: Towards a framework for examining motivation of graduating teachers. *Australian Journal of Educational & Developmental Psychology* 2012;12:21–34.
 56. Akroyd D, Richards B, O'Brien, T. The predictive value of selected intrinsic and extrinsic rewards as determinants of health occupations teachers' work satisfaction. *Journal of Health Occupations Education* 1992;7:1–22.
-
- *Bu çalışmanın bir kısmı 31 Mayıs-3 Haziran 2016 tarihleri arasında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde düzenlenen 3. Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde (Ejer Congress) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.*